

Holocaustdagen 2024 – undervisningsopplegg

Lærerveiledning

Den internasjonale Holocaustdagen er en minnedag lagt til datoen for frigjøringen av Auschwitz-Birkenau. HL-senterets undervisningsavdeling tilbyr hvert år et undervisningsopplegg som kan brukes i klasserommet til å markere dagen. I år har vi laget et opplegg for mellomtrinnet. Det kan også egne seg for eldre elever.

I dette opplegget ønsker vi å gjøre elevene kjent med sentrale sider ved norsk-jødisk historie. Under andre verdenskrig ble 772 jøder deportert fra Norge til ulike konsentrasjonsleirer på kontinentet, hovedsakelig til Auschwitz. 37 av disse overlevde. 1216 jøder fra Norge flyktet i løpet av krigen, først og fremst til Sverige. Etter krigen kom mange av flyktningene tilbake til Norge etter krigen og gjenetablerte seg her. Flukt og forflytning er altså sentrale erfaringer i norsk-jødisk historie. I dette opplegget blir elevene kjent med disse erfaringene gjennom Ivar Bermann. Han var en jødisk gutt fra Oslo som selv flyktet til Sverige med sine foreldre, men som også mistet store deler av sin slekt og familie. Elevene blir i opplegget kjent med Ivars liv i tiden før, under og etter krigen.

Kort info om opplegget

Læringsmål:

- Elevene skal kjenne til og kunne gjenfortelle norsk-jødiske Ivar Bermanns historie i hovedtrekk.
- Elevene skal bli kjent med flukt og forflytning som sentrale erfaringer i norsk-jødisk historie.

Se relevante kompetansemål nederst i dokumentet.

Undervisningsopplegget består av tre deler:

- Elevene blir kjent med Ivar Bermann og hans families historie gjennom arbeid med historiske dokumenter, fotografier og et kart over Norge og Sverige.
- Elevene får se en film der Ivar Bermann forteller om hva han husker, og hva han har fått fortalt, fra tiden før, under og etter krigen.
- Elevene gjenforteller Ivar Bermanns historie. Her kan du som lærer eller elevene velge mellom ulike fortellermåter.

Gjennomføring

Trinn 1: få oversikt over Ivars historie (45 til 60 min.)

Elevene bør kjenne til noen hovedtrekk i historien om Holocaust i Norge før de går i gang med opplegget. Dersom dere allerede har jobbet med dette temaet i undervisningen, går det an å gå i gang med gruppearbeidet med en gang. Eventuelt kan du som lærer bruke powerpointen som kan lastes ned fra våre nettsider: [Den internasjonale Holocaustdagen - HL-senteret \(hlsenteret.no\)](https://hlsenteret.no). I den finner dere også lenke til disse klippene fra NRKs dokumentar [Last: Jøder](#):

- Episode 1, fra 8.17 til 9.34 – om etableringen av en jødisk minoritet i Norge fra slutten av 1800-tallet
- Episode 2, fra 9.42 til 12.22 – om starten på forfølgelsen av jøder i Norge, fra 29.42 til 31.00 – om arrestasjonen av de jødiske mennene

Elevene arbeider deretter i grupper. De får utdelt et kart som viser det sørlige Norge og Sverige, og hvor sentrale steder i Ivars historie er markert. De får også utdelt et sett med ulike fotografier og historiske dokumenter. I tillegg får elevene utdelt lapper hvor de kan notere oppgavesvar og små papirvimpler som kan festes på kartet. Elevene skal notere ned hva fotografiene og dokumentene forteller om Ivars liv, og deretter feste vimplene på kartet. Hensikten er at elevene skal få en oversikt over Ivars historie, og at de skal få et visuelt inntrykk av forflytningene i hans liv. De skal også få anledning til å tenke over hvordan Ivar og familien kan ha opplevd ulike hendelser under krigen.

Trinn 2: se film (15 min.)

Før klassen ser filmen, kan elevene si noe om hva de forventer at Ivar selv skal fortelle. Er det noe de tror de vil få vite mer om?

Klassen ser så filmen der Ivar forteller sin historie. Filmen er delt inn i kapitler slik at det går an å stoppe underveis for å oppsummere: *Hva har Ivar fortalt om så langt?* Hensikten med dette er at elevene skal få vite mer om Ivars opplevelse av krigen, og hans perspektiv på det han har opplevd.

Trinn 3: refleksjon og gjenfortelling

Etter at klassen har sett filmen, er det naturlig at elevene får litt tid til å snakke om hva som gjorde inntrykk ved Ivars historie, og om de fikk vite noe mer i filmen enn de visste fra før av. Et grep som kan brukes i pedagogisk arbeid med tidsvitners historier, er at tilhørerne gjenforteller historien etterpå. Tilhørerne blir på et vis bærere av tidsvitnenes erfaringsfortellinger. Dette grepet kan egne seg godt her. Det gir elevene enda en mulighet til å bearbeide Ivars historie og gjøre den til en del av sin egen referanseramme.

En mulighet er at elevene på tur forteller Ivars historie muntlig for hverandre innad i gruppene de sitter i. En annen er at alle i gruppa forteller hver sin del av historien. Da går det an å bruke de siste fire sidene i introduksjonspowerpointen som bildestøtte. Sidene kan skrives ut til elevene slik at de får hver sin overskrift med bildestøtte: «Ivars liv før flukten», «Flukten», «Ivars liv i Sverige» og «Ivars liv etter krigen».

Det vil også være mulig for deg som lærer å legge opp til andre former for gjenfortelling, f.eks. kan elevene få i oppgave å lage en tegneserie om Ivars historie. Uansett hvilken form for gjenfortelling du som lærer velger, går det an å avslutte med at elevene får reflektere over hvorfor ulike versjoner av historien ser og høres ulike ut. Vi har ulike erfaringer selv og er forskjellig når det gjelder hva vi fester oss ved og oppfatter som viktig. Derfor tar vi til oss Ivars historie på ulike måter. Dette kan være et fint sluttpoeng for en gjenfortellingsseanse.

Dersom klassen har mulighet til å besøke et lokalt minnesmerke over Holocaust i Norge, går det an å gjøre det. Da kan det være en anledning til at klassen samlet gjenforteller Ivars historie. Også da kan bildeslidene være en støtte.

Her finner du oversikt over [Snublesteiner](#) i Norge.

Materiale

Her finner du alt materiale du trenger for å gjennomføre opplegget: [Den internasjonale Holocaustdagen - HL-senteret \(hlsenteret.no\)](#).

Powerpoint med introduksjon om Holocaust i Norge (Skriv ev. ut de siste fire sidene til gjenfortellingsdelen – ett sett til hver gruppe.)

Oppgavesett med lapper og papirvimpler som skal klippes ut (Skriv ut ett sett til hver av gruppene. Elevene kan ev. klippe ut selv.)

Kart

Filmen der Ivar Bermann forteller

Relevante kompetansemål:

Kompetansemål samfunnsfag etter 7. trinn

Elevene skal kunne

- utforske hovedtrekk ved historien til samene og de nasjonale minoritetene i Norge og presentere rettigheter samene og de nasjonale minoritetene i Norge har i dag
- utforske ulike sider ved mangfold i Norge og reflektere over menneskers behov for å være seg selv og for å høre til i fellesskap

Kompetansemål i norsk etter 7. trinn

Elevene skal kunne

- presentere faglige emner muntlig med og uten digitale ressurser

Opplegget kan også ha relevans for KRLE dersom det kombineres med en innføring i jødisk historie og tradisjon i Norge

Kompetansemål i KRLE etter 7. trinn

Eleven skal kunne

- gjøre rede for historien til kristendom og andre religioner og livssyn i Norge, inkludert samers og nasjonale minoriteters religions- og livssynshistorie